

KORSZENVEDÉLYEK UTÓLAGOS IGAZOLÁSA*

Európa gondolkodása csaknem teljes egészében a mindenkori korszellem és a korszenvedélyek utólagos igazolása. Az általánosan ismert filozófiák és természettudományi koncepciók, gazdaságtanok és társadalmi elméletek a történeti tévelygések forrpointjain kívül egyebet nem látnak és ezektől elvakultan gondolkoznak. Descartes a vallás iránt táplált ellenszenvből indult ki és elméletével egy megbonthatatlan rendszer alapját kívánta megvetni, holott tudjuk, hogy nem is vallásról volt szó, hanem a klérus hatalmi gyakorlatáról és Descartes nem is gondolkozási rendszert akart teremteni, hanem fundamentumot egy másik, megbízhatóbb hatalmi gyakorlat részére. Marx egy képzelt tőkés osztály iránt való animozitásból (ressentiment a vagyon ellen, bosszú a gazdagokon) indult ki és a tulajdon kérdését kívánta rendezni az osztályok megszüntetésével, holott tudjuk, hogy osztály nem is volt, a tulajdon pedig egyáltalán nem gazdasági kérdés. Spengler a Nietzsche által feltárt, de egyre élesedő válságból indult ki és azzal vigasztalja magát, hogy az egyik ún. kultúra elpusztul, de nyomába majd új lép. Mindezek az ideológiák végül is pszeudológiák, a történeti pillanat forrpointjaival szemben felvett pseudoegzisztens magatartás eredményei, válságoldó gondolatok leple alatt válságfokozó elméletek, oly tévtanok, amelyek a történet pillanatából nem is látnak ki.

A huszadik század második felében, ma, Guénon művein kívül a sok százezer között mindössze két mű van, Martin Buber chasszid könyve és D. T. Suzuki zen-sorozata, amely nem utólagos igazolás és a történet tévedései számára nem keres mentségeket, hanem éppen a korszenvedély felszámolására és a végleges életrend realizálására vonatkozó indítvány. Úgy is megfogalmazható, hogy az összes többi csupán elmélet, egyedül ez a kettő teória. Úgy is, hogy az elméletek roppant tömege a történeti pillanattól kiindulva, a történet körében maradvá és a történet hevében a politikai egzisztencia (kshatriya) merő experimentuma; csakis a chasszid és a zen-könyv brahmani (hitelesen szellemi) aktus, vagyis nem a szenvedélyektől kondicionált ember műve, hanem azé, aki tényleg tudja, mi az, ami történik és mit kell tenni.

A politikus (történeti) egzisztencia minden esetben valamely történeti szenvedély hatása alatt áll és mindig pragmatikus, vagyis a távolabbi összefüggések ismerete nélkül, többször azok szándékos elhallgatásával a legközelebbi gyakorlati megoldást nevezi igazságnak. Pedig tudjuk, hogy az emberi lét oly egész, amelyben rendet csak a fundamentális tények felismerése után lehet teremteni. Mindaz, ami történik, az ember alapállásának függvénye. Merő történeti időben megoldás nincs; az ilyen elmélet idővel és az időben fel is bomlik, többnyire már abban a percben, amikor elgondolták, érvénytelen. A brahmani egzisztencia azzal kezd, hogy a történeti szenvedélyeket likvidálja és azt a szenvedélyektől független bázist építi ki, amelyről tudjuk, hogy ilyen, néptől és kortól és kasztól és vallástól és civilizációtól függetlenül, az egész emberiségben csak egy van (Szabó Lajos: f-system). Ez az, amit a humánus *status absolutus*ának kell nevezni, vagyis ez az emberi alapállás.

Előszőr: a huszadik század közepén, tökéletesen elrontott életrendben egyáltalában senki sincs, akinek a korrupt lét e fokán elele teljesülhetne s ezért az egész földön nem él ember, akinek életérzése ne a ma fennálló életrend ellen való tiltakozás lenne. Ez a megállapítás a látszólagos kivételekre is vonatkozik, akik úgy szemre elfogadják, többnyire azért, mert ez számukra bizonyos merőben momentán előnyt biztosít. Nincs nagyobb veszély, mint a romlással kiegyezni és korrupt körülmények között elégedettnek lenni, legfeljebb csak még egy, az elégedettséggel is megeledni.

* A szerző publikálatlan, az 1950-es években írt tanulmánya.

Másodszor: az elfrontott életrend korrupt voltának első okát az ember a történetben hiába keresi. Minden válság egy előbbire mutat vissza, végül elvész a kezdetek kezdete előtt, valamely sötét pontban. A korrupt életrend legelső oka annak az eseménynek következménye, amelyet vallásos terminológiával eredendő bűnnek neveznek, de amely egyáltalán nem vallásos természetű, hanem ontológiai esemény, vagyis valami, ami a létezésben következett be, az ember által elkövetett rongás és romlás. A történeti ember létezésének tisztázása és megértése szempontjából semminek sincs döntőbb jelentősége, mint a belátásnak, hogy önmagában a bűnről való tudatot ébren tartsa. Ez az emberi egzisztencia valódiságának elemi feltétele. Gondolkodás csak akkor lehet hiteles, ha a büntudatot számon tartja (Kierkegaard: szorongás).

Harmadszor: a jelen történetre vonatkozólag kétségtelen, hogy a középkor óta a kereszténység ellen azért fejtettek ki olyan hallatlan ellenállást, mert a bűn tudata elől szökést kíséreltek meg. Az egész újkor a bűn tényének szándékos letagadására épült fel, ez nyilatkozik meg abban a mesterségesen táplált morális és egzisztenciális indifferenciában, amely megteremtette a tudományt, a személytelenség apoteózisát. A modern korban a bűn gondolatát sikerült annyira elkenni, hogy az vagy izgalom, vagy botrány lett, mialatt a biológia azt mint organikus hibát igyekszik feltüntetni, s a szociológia azt a társadalmi szerkezetből vezeti le. Pascal mondja, hogy a bűnbeesés gondolatának mellőzésével még a fizika elemi jelenségeinek megértése is teljesen lehetetlen (újabban: Heisenberg fizikája, Gödel matematikája).

A lélektan minden erőfeszítése arra irányul, szól Buber, hogy az emberben a bűnről való tudatot (rossz lelkiismeret, szorongás, gond) likvidálja, és megállapítja, hogy a tudatot, ha e ténnyel szemben sikerült is elhomályosítani (kianalizálni), maga a bűn egyáltalán nem tűnt el.

A pszichológia csaknem százéves paraxisa után kétségtelenül kiderült, hogy a pszichológia módszereinek alkalmazása következtében az ember nem válik harmonizáltabbá, hanem a rejtőzés technikája lesz fejlettebb. A pszichológiai eljárások eredménye, hogy az ember nem ébred fel, hanem a felébredés elől még mélyebbre bújik. Ahelyett, hogy megnyílna és megoldódna, e módszerek segítségével megtanul még jobban elrejtőzni. Eddig az álomelemzéssel még néhány gyanúlanabbat a napfényre lehetett csalni; az analitikus és teszt-módszerek nyomán ezek most már mélyen az álomtudat alá bújtak el, néha lényük már az álomban sem jelentkezik. Az ilyen emberek részére az utolsó ítéletkor minden bizonnyal külön harsonát kell majd megfújni, hogy felébredjenek. Amit az ember a pszichológiában megtanult, hogy ne a komplexusba rejtőzzék el, hanem a nyíltságba. Ez az odú, ahonnan az ember kicsalhatatlan. Ez az analízis.

A pszichológia áldozatainak száma igen nagy. Aki a pszichológiai folyamaton átesett, nem látja világosabban létének lényegét, sőt, amit megtanult, hogy a lét valódiságának hátat fordítson s azt elsüllyessze, és a lét nehézségeiről való tudatot elkenje. Így keletkezett a modern korra jellemző ontológiai idióta, aki a létezés minden nehézsége fölött való vigyor-gással a helyzetet egyszer s mindenkorra elintézettnek véli, csak azért, mert a bűn és ezzel együtt természetesen az emberi jóvátételre való kötelezettség tudatát önmagából eltüntette (kianalizáltatta). Ez a pszichológiailag kibelezett ember a közösségből is kiesik és az emberi testvériségen is kívül áll.

Az egzisztencializmus a pszichológia módszereit tovább fejlesztette. Mialatt a nyílt létet (az embertársi Te felé való fedetlenséget) hirdette, az embert megtanította arra, hogy a nyíltságba takarózzék és a nyíltság ellen egy fensőbbségben védekezzék; egzisztencialitásba rejtsse pszeudoegzisztenciáját. Egészen kevés olyan gondolkodó van (Gabriel Marcel, Bataille, Camus, Heidegger), aki ezt a veszélyt felismerte. A legtöbb szerző, mint Sartre, káprázatos technikával csinálja bukfenceit, mialatt minden lényeges létkérdés érintetlen marad.

A bűn tényét relativizálni, biologizálni, szociologizálni, pszichologizálni, moralizálni, egzisztencializálni. A bűnről való tudatot néha sikerül elhomályosítani, vagyis az embert a tényleges valóság felől félrevezetni. Eredmény: a kicsapongó vallás, a stupid tudomány és a gonosztevő politika. Helyzet: a megrontott létről való tudat nélkül egy tompa és homályba

rejtett nyugtalansággal és irritált lelkiismerettel nincs más út, mint az úgynevezett élet silány földisége, de az is értelmetlen, mert súlyát elvesztette.

Negyedszer: Újabban, körülbelül száz éve, különösen az intellektualitás magasabb vonalán, egyre gyakoribb a keleti vallásokba és metafizikákba való menekülés és az azokban való elrejtőzés, abban a hiszemben, hogy azokból az eredendő bűn gondolata hiányzik és a bűn-problémát így a keletieskedéssel végérvényesen megoldották. Ez nemcsak a kereszténység elárulása, hanem a valós helyzet felől való tökéletes tájékozatlanság. A keleti metafizikákban (India, Kína, Irán) az eredendő bűnről való tudat éppen úgy megvan, mint a hébereknél, a kereszténységben és a mohamedánoknál, csak azt nem morális, hanem értelmi korrupciónak, vagyis az értelem homályának, eltévelyedésnek, aluszékonyságnak, alvajárásnak fogják fel. Ugyanúgy, mint az archaikus görögységben, vagy a qabbalah-ban, a bűn jóvátétele itt is, ott is, mindenütt kötelező.

Ugyanilyen menekülési kísérlet a legújabb primitivizmus, Rousseau óta a természetbe, a négerkehez, az indiánokhoz való ún. visszatérés. Ez az experimentum nemcsak téves. Rousseau szentimentalizmusa következtében feltételezték, hogy a primitívek őállapotban, kezdeti ártatlanságban élnek és a múlt század érzélgése a civilizálatlanságból ideált csinált. A gondolat különösen a művészetben jelentékenyen káros volt. Tudjuk, hogy a primitívek nem ősi ártatlanságban, hanem igen régi civilizációk visszakorcsosult állapotában élnek, éppen ezért a létnek az európainál nem kevésbé korrupt, hanem még sokkal korruptabb fokán. Egyébként a primitívek, ha valamit, az eredendő bűnről való tudatukat a civilizációból, amelyről leszakadtak, magukkal hozták, és nincs olyan törpe törzs, amelynek arról tudomása ne lenne.

Ötödször: minden emberi lét, akármilyen fokon, de okvetlenül civilizált. Minden civilizáció mesterséges, vagyis nem természetes. Ebben a mesterségesben a természet feltétlenül szenved. Fel kell tenni a kérdést: van-e olyan civilizáció, más szóval, van-e olyan mesterségesen teremtett rend, amely a természetet nem nyomja el, hanem minden saját helyén marad és szabadon kibontakozhat? Végül is van-e az embernek tudata az eredendő bűn elkövetése előtt fennállott eredeti életrendről? Tud-e az ember a hiteles létezésről?

Az ember az eredeti rendről tud. Ez a tudat nyilatkozik meg a kereszténységben, a Vedában, a Taoban, az orfikában, a qabbalah-ban, de valamilyen alakban ezt őrzi minden őskori hagyomány. Ez a tudat a szentkönyvek tulajdonképpeni tartalma. A hagyomány nem mítosz és nem vallás. A hagyomány tudás az alapállásról, az idők elején elkövetett bűnről és az alapállás helyreállításáról, vagyis a bűn jóvátételéről.

Hatodször: az alapállás helyreállítása nem pszichológiai, nem társadalmi, nem biológiai, nem vallásos, nem filozófiai, hanem egyszerű és konkrét és közvetlen létfeladat.

1. A bűntudatot ébren tartani; a jóvátétel mindenkire kötelező; mindenki dolgozzon le az emberiség eredendő közös bűnéből annyit, amennyit tud és pedig, mint ahogy azt a hindu hagyomány mondja *ihamutrarthaphalabhogaviragah* – az itteni és túlvilági életben a jutalomban való legkisebb reménykedés nélkül; emberi szinten a bűn alól feloldozás nincs; minden ember legyen minden ember megváltója; *bodhiszattva, szufi, chasszid, evangélium*.

2. Az alapállást minden részletében fel kell tárni és megismerni, és a történeti lét fölött az eredetit, a normálisat tudatosítani; teoretikus munka.

3. A történetből kilépni, az idők böszültségtől mentes szenvedélytelenségében a *status absolutus*-t megvalósítani (hitelesen szellemi, brahmani feladat).

Minden mozzanatot, amely a renormalizáció szolgálatában áll, el kell fogadni; vallás, művészet, gondolkodás.

Minden mozzanat, amely az eredeti normális helyzet helyreállítása ellen dolgozik, elvetendő (papság hitetlensége, tudomány árulása, politikai hazugság-erőszak-kizsákmányolás).

Universaliter (személyiség és közösség egysége), egzisztencialiter (gondolat-szó-tett azo-
nossága).

A brahmani lét a történetre merőlegesen áll.